דרך המלך — ואתחנן (שבת נחמו)

ואתחנן שבת נחמו תרצ"ו

שמע ישראל וכו' ואהבת וכו', ונבין נא למה לא נאמר גם יראה, ורש"י ז"ל פי' עשה דבריו מאהבה וכו',

אמנם איתא במדר"ת בהעלותך, ד"א בהעלותך וכו' משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו אוהב אמר לו המלך תדע שאצלך אני סועד היום לך התקן לי, הלך אוהבו והתקין מטה של הדיוט שולחן של הדיוט כיון שבא המלך באו עמו שמשיו סבבו מכאן ומכאן מנורות של זהב וכו' כיון שראה אוהבו וכו' נתבייש והטמין את כל מה שהתקין לו. שהיה לו הכל מן ההדיוט וכו' אמר לו המלך חייך שאני פוסל את כל כלי שהבאתי עמי ובשביל אהבתך איני משתמש אלא בשלך. וכך הקב"ה כולו אורה וכו' והוא אומר לישראל התקינו מנורה ונרות, מה כתיב שם ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ועשית מנורת זהב טהור. כיון שעשו מיד באה השכינה עכ"ל המדרש. היינו שהמשכן המנורה וכל הכלים של הדיוט שעשו ישראל הקב"ה משמש בהם מגודל אהבתו להם. ואפשר שזאת היא דאגת הכביכול כל כך על חורבן בית המקדש חוץ שדואג על גלות ישראל, ומה הדאגה כל כך על העצים והאבנים שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי, בשלמא אנחנו דואגים על השראת השכינה שהיתה ונעדרה. אבל מה דאגתו ית', אבל להנ"ל כיון שאהבתו לישראל גם עתה נשארה כי שפך חמתו על עצים ואבנים לטובת ישראל. לכן כביכול דואג על שאינו יכול לשמש בכלי אוהבו. ולמה במשל הביאו משמשי המלך מנורות של זהב ולא אמר להם המלך שלא יביאו כי בשל אוהבו ישמש. אבל כך דרך האוהב שלא יאמרו שמפני שאין לי אחרות איני משמש אלא בשל הדיוט, רק ידעו כלם שמגודל אהבתי אני פוסל בשלי ומשמש בשל ההדיוט. לכולם אני רוצה לפרסם את אהבתי לישראל.

ואפשר זהו הענין שאמר ד' להמלאך אלך למקום ששמו מסתרים ואבכה. ולמה לא הלך למקום מסתרים כיון שגנאי לארי שיבכה בפני שועל כמו שאמרה הגמרא, אבל כך דרכו של אוהב מתחילה הרכין עצמו לשמש בכלי הדיוט אף שיש עמו כלים שלו, ועתה כשאין כלים, כביכול רוצה לבכות דוקא באופן של גנאי מגודל אהבתו לישראל. לא לנו ד' וכו' כי לשמך תן כבוד וכו' למה יאמרו הגוים וכו' ואלוקינו בשמים כל אשר חפץ עשה, שעפ"י פשט מה ואלקינו וכו' כל אשר חפץ עשה, עתה, ולהנ"ל הכל מענין התפילה היא. כי בזמן שבית המקדש קיים שכן המלך מלכי המלכים הקב"ה בבית של הדיוט והשתמש בכלי ההדיוט למען שמו ית', ועתה כביכול רוצה להתבזות ולהצטער מגודל אהבתו לנו בראותו דאגתנו ושפלותנו, כאב רחמן שאינו יכול לעורר את תבערת אהבתו בראותו את יסורי בנו עד שגם הוא יצטער גם בפועל עמו, א"כ מה נתפלל לשמך תן כבוד ועתה כביכול מתבזה. הלא גם זה רצונו ית' ובכונה עושה כך מגודל אהבתו לנו, לכן מתפללים לא לנו ד' לא לנו. לא תשגיח עלינו להתבזות בשביל אהבתך אלינו, כי לשמך תן כבוד וכו' למה יאמרו הגוים וכו' ואלקינו בשמים כל אשר חפץ עשה: וגם בזה חפץ להתבזות ושיאמרו הגוים וכו'. אבל אנו כמו שהוא ית' כביכול אינו משגיח על כבוד עצמו בשביל ישראל, כן גם אנו אין משגיחים על עצמנו בשביל כבודו ית' ומתפללים לא לנו ד' לא לנו, כי לשמך תן כבוד ואל תתבזה בשבילנו.

נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם. כי ישראל מדרגתם גבוהה גם אם הם פשוטי עם, אבל כשד' אומר עמי ג"כ מדרגה גבוהה כנודע, לכן אילו היה אומר ד' נחמו ישראל ג"כ היתה נחמה אבל מי היה זוכה לזה, משא"כ כשאומר ד' עמי, מן עם נעשה עמי הוא נחמה כפולה שלכולם ד' ממשיך את אורו וישועתו במקום גדלותו וכו' ענותנותו.

והנה על המקדש אשר לעתיד נאמר. אתה ד' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה, ולמה מלפנים מגודל אהבתו אלינו השתמש דוקא בכלים של הדיוט ובבית מקדש וכלים שעשינו אנו. ועשו לי מקדש ועשו מנורת זהב טהור. ולעתיד שהאהבה תהיה יותר גדולה לא ישמש בכלינו כלי הדיוט רק מה שיביא עמו בביהמ"ק של מעלה. אפשר מפני שלעתיד אין הדיוט נמצא ולא כלי הדיוט. ואפשר זאת היא עבודתנו עתה לתקן את ימות המשיח, כי שני אלפים ימות המשיח מתחילות מיד מן חורבן בית שני כמו שאיתא בסנהדרין צ"ז. ונודע מהאריז"ל שלעתיד תתעלה עשיה לאצילות. אין לנו השגה מה היא אצילות אבל בספרי כ"ק אא"מ זצוק"ל מובא מע"ח שמבאר מעט לפי שכלנו שהיא כעין בחי' מחשבה שהיא בחי' אצלו, למשל באדם כשרוצה שאיש זולתו יעשה דבר מוכרח לאמר לו. וכשרוצה שהוא בעצמו יעשה דבר אינו צריך לומר כיון שידיו שלו הן,

מ"מ לעשות צריך לחשוב ואיך יעשה, משא"כ כשפועל במחשבה היינו שחושב אז מעצמו חושב מפני שהמחשבה הכי קרובה אל הנפש היא, כעין זה החילוק בין עשיה ושאר העולמות לאצילות. והיא בחי' איהו וחייוהי חד בהון. לכן אז בשביל אהבת ישראל שימש בכלים הדיוטים. שהכלים הם זולת האהבה, ועתה משמש בהאהבה בעצמה את מי הוא ית' אוהב את ישראל. לכן עיקר דירתו בהישראל בעצמו. אין זולתיות רק בחי' אצילות אצלו, יש אהבת ד' והיא אלקות. כי מי הוא האוהב ד', ואיפה נמצאת האהבה. בו ית' ומה נמצא בהאהבה הישראל, לכן אינו שוכן בדבר זולתו רק בהארת האלקות, בישראל הנמצא באהבתו. ובת"ז איתא זכאה מאן דמתקן ליה דירה נאה בלביה כלים נאים באברים דיליה, והיא התחלת עליי עשיה לאצילות, הן בזמן שבית המקדש היה קיים היה התגלות יתירה הרבה מאוד מאשר עתה, מ"מ עתה אופן ההתגלות היא בחי' עליית עשיה לאצילות.

גם הבחי' אצילות של עתה שהעשיה נתעלה לה אינה אצילות של מרום רק אצילות שבעשיה כמו שהחכמה של כל איש בחי' אצילות היא, ואינה בכ"א אצילות של מעלה רק אצילות שלו שאצלו היא בחי' אצילות. כך גם אופן התיקון של עתה בחינת עליית עשיה לאצילות הוא לאצילות שבעשיה. ואח"כ לאצילות שביצירה וכו'. לכן מתחילה בזמן הבית קודם שהתחילו ב' אלפים ימות המשיח כשרצה מי לדעת דבר ד' היה מוכרח לשאול לנביא. ועתה כל בן תורה ובעל הוראה אם באה שאלה לפניו אשר אינה מבוררת בשו"ע, ויש לדמותה לדין זה הנמצא ואז תהיה אסורה ויש גם לדמותה לזה ותהיה מותרת. אז כפי שכל האיש הזה וכפי שהוא פוסק נעשה תורה וכך מסכימים במרום. וזהו מפני שבזמן ביהמ"ק היה המלך משתמש בכלים זולתיים כלי הדיוט מחמת אהבתו לישראל, ואיש ישראל היה מוכרח לשאול מה דיבר ד', האיש היה לעצמו וההשראה ממרום לעצמה היתה, ועתה השכל הזה של ישראל אם בקדושה היא, נעשה קודש ותורה. ובגמרא ע"ז ל"ה איתא עה"פ כי טובים דודיך מיין אמרה כנסת ישראל ערבים עלי דברי דודיך [היינו דברי סופרים] יותר מיינה של תורה, שעפ"י פשוט למה ערבים יותר ומה הלשון מיינה של תורה, ולא מתורה, אבל כד דייקינן רואים שהפסוק אומר כי טובים דודיך וכו' והגמרא אומרת ערבים וכו' כי נודע מספ"ק שיש טוב מועיל וערב, טוב שהוא טוב באמת מועיל שפעולה טובה יוצאה מזה וערב הוא רק שהאיש מרגיש ערבות בזה. ובטוב ומועיל יכול להיות שהוא טוב ולא ירגיש ערבות בה, ואנו מתפללים הערב נא וכו' הן טובה ומועילה היא התורה, אבל נרגיש נא גם אנו ערבותה, והנה הגמרא אומרת שיין הוא בחי' סוד כי יין עולה ע' וסוד עולה ע', וזה ערבים עלי דברי דודיך גם לי ערבים שגם אני מרגיש הטעם והשכל עד שגם שכלו נעשה תורה. יותר מיין מהסוד של תורה. כי תורה שבכתב רק ממרום באה היא לאיש.

היוצא לנו מדברינו שאז ע"י האהבה השתמש בכלים של הדיוט שהם זולת האהבה, ומן שני אלפים ימות המשיח שמתחיל התיקון עלית עשיה לאצילות משמש בהאהבה בעצמה, בישראל. וזה שלעתיד באש אני עתיד לבנותה, כי איתא בבית אהרן בשם ההצה"ק ר' אשר הגדול זצוקללה"ה עה"פ כי ד' אלקיך אש אוכלה, פי' הוא אש של ישראל שמרתיחין עצמם בעבודת ד' עכ"ל הק', והנה בספרי כ"ק אא"מ ההצה"ק זצוקללה"ה איתא שיש יצה"ר בקרירות שמקרר את האיש בכל דבר, ויצה"ר זה קשה להכניס לקדושה, ויש יצה"ר של חמימות ואותו יכולים להכניס לקדושה לעבוד את ד' בחמימות ע"ש, וזה באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה. כשח"ו חוטאים בחמימות אז נעשה מזה אש ח"ו באש הצתה. וכשמכניסים אש הזאת לקדושה ועובדים בה את ד' אז באש אני עתיד לבנותה. וביהמ"ק שלעתיד לא זולת ישראל הוא רק אדרבה לא בכלים זולתיים ישרה כבודו ית' רק של ישראל באש עבודת ישראל. כי ד' אלקיך אש אוכלה אש של חמימות עבודת ישראל ובאש אני עתיד לבנותה. ומתחילת שני אלפים תורה מתחלת עבודה זו.

ומה יעשה האיש להפוך את חמימות יצרו לחמימות עבודה עד שייעשה בחי' אש אוכלה, ומכל שכן מי שטבעו בקרירות מה יעשה ויעורר בקרבו חמימות של קדושה, אבל ישנה עבודה ע"י סיגופים והרחקות נטיות האדם. וישנה עבודה שגם את נטיות הגופניות מכניס לקדושה. הגמרא אומרת וכפר עליו מאשר חטא על הנפש שהזיר עצמו מן היין. אם כן למה כתבה התורה דיני הנזיר, כי אם לא כתבה התורה לא היה מי שינזר עצמו. אבל מי שמרגיש עצמו ברתיחות לא טובות כ"כ עד שאינו יכול להכניען ולעבוד גם בהן את ד', צריך להרחיקן. רק שבזה נפש הבהמית שלו נשארה רק כפויה ואינה נכנסת בקדושה, משא"כ מי שמכניסן לקדושה אפילו רק לשעה. אז גם היא מתקדשת. וכפר עליו מאשר חטא על הנפש, דייקא על הנפש שהבהמיות חטאה שנשארה רק כפויה, ולא הוכנסה בקדושה. אבל גם זאת עבודה. והתורה כתבה הדין כדי מי שיצרו תקיף עליו ירחק עצמו מן היין וכיוצא בזה.